

תוכן העניינים

יא	פתח דבר
טו	תודות

פרק ראשון: אוסטריה

3	א. ביקור ראשון בישראל של ראש ממשלת אוסטריה, פרנץ ויניצקי
8	ב. הגשת כתב האמנותי לנשיא אוסטריה תומס קלסטיל
9	שיחות ראשונות עם נשיא אוסטריה, ראש ממשלתה ושר החוץ שלה
13	תגובת משרד החוץ האוסטרי על הסכם "הצהרת העקרונות" ועל ניהול השיחות הרב צדדיות בתהליך השלום במזרח התיכון
15	ג. היבטים במדיניות החוץ של אוסטריה
15	אוסטריה והאיחוד האירופי
18	אוסטריה, איראן וארצות ערב במזרח התיכון
27	על יחסי אוסטריה וסוריה
31	אוסטריה, כווית ועיראק
32	אוסטריה והרשות הפלסטינית
32	ד. מבט לעבר מדיניות הפנים של אוסטריה
32	הבחירות הכלליות לפרלמנט האוסטרי, 9 באוקטובר 1994, ומשמעותן
34	הקואליציה הממשלתית
47	התפרקות ממשלת אוסטריה והליכה לבחירות מוקדמות
49	ה. קשרי ישראל-אוסטריה
51	ישראל בעיני אוסטריה ואוסטריה בעיני ישראל
52	חילופי ביקורים ממלכתיים 1993-1995
67	ציוני דרך בקשרי ישראל-אוסטריה בתחום הכלכלה
69	קשרי מש"ב - מרכז לשיתוף פעולה בין-לאומי
70	קשרי תרבות וחינוך

75	קשרי מדע
76	קשרי ביטחון
76	קשרי ציבור
79	אוסטריה והאנטישמיות
80	ו. הקהילה היהודית באוסטריה
81	קהילת יהודי וינה
89	המחקר ההיסטורי על יהודי אוסטריה
90	חגים ואירועים
96	ז. ביקורי עבודה בערי המחוז של אוסטריה, ספטמבר 1993 – נובמבר 1995
96	מחוז בורגנלנד
97	מחוז אוסטריה התחתית
97	מחוז אוסטריה העילית
99	מחוז סטיריה
100	מחוז קרינטיאה
100	מחוז זלצבורג
104	מחוז טירול
105	מחוז פורארלברג
106	ח. פְּרֵדָה, עם תום שליחותי באוסטריה
107	שיחת פרדה מנשיא אוסטריה תומס קלסטיל, 9 בנובמבר 1995
109	שיחת פרדה מסגן ראש הממשלה ושר החוץ, ד"ר וולפגנג שיסל, 22 בנובמבר 1995
110	שיחת פרדה מראש הממשלה פרנץ ורניצקי, 23 בנובמבר 1995

נספחים

	1. נאום ראש ממשלת אוסטריה, פרנץ ורניצקי, עם קבלת התואר דוקטור לשם כבוד מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים,
117	9 ביוני 1993
125	2. נאום נשיא אוסטריה, תומס קלסטיל, בכנסת ישראל, 15 בנובמבר 1994
	3. נאום מזכיר המדינה של משרד החוץ האוסטרי, וולפגנג שלנברג,
	בשאלת פלסטנה, באספת ה-NGO (ארגונים לא-ממשלתיים)
134	של האו"ם, וינה, 29 באוגוסט 1995
	4. נאום הפרדה של מזכירת המדינה במשרד החוץ האוסטרי,
140	בניטה ולדנר-פררו, עם תום שליחותי באוסטריה
	5. תגובתי על נאומה של בניטה ולדנר-פררו ודברי פרדתי
144	ממשרד החוץ האוסטרי

פרק שני: סלובניה

- 149 א. מבט כללי, אוקטובר 1993
- 149 ענייני פנים
- 150 ענייני חוץ
- 150 ישראל בעיני סלובניה, סלובניה בעיני ישראל
- 151 ב. יחסי ישראל-סלובניה
- 151 התחום המדיני
- 152 התחום הכלכלי
- 152 תירות
- 154 תרבות ומדע
- 155 תחום הביטחון
- 155 העיתונות ואמצעי התקשורת
- 156 ג. הקהילה היהודית
- 156 אנטישמיות
- 157 ד. הגשת כתב האמנותי כשגריר ישראל בסלובניה, 13 באוקטובר 1993
- 157 פגישת היכרותי עם שר החוץ, לויזה פטרלה, לפני הגשת כתב האמנה
- 158 טקס הגשת כתב האמנה לידי נשיא סלובניה, מילן קוצ'ן
- 160 שיחה עם תת-מזכיר המדינה במשרד החוץ הסלובני, גברת דריה בוודאש-קורט
- 161 ה. ביקור בליובליאנה, 22 בדצמבר 1993
- 161 פגישת היכרות עם נשיא הפרלמנט של סלובניה, הרמן ריגלניק
- 163 פגישת היכרות עם שר הכלכלה והתכנון הסלובני, פרופ' דורין קרצ'ון
- 163 פגישת היכרות עם שר האוצר, מיטיה גספרי
- 164 שיחות מדיניות במשרד החוץ הסלובני
- 166 שיחה עם ראש עיריית ליובליאנה יוזה סטרגר
- 166 שיחה עם רקטור אוניברסיטת ליובליאנה, פרופ' מיכה טישלר
- 167 שיחה עם הנשיא מילן קוצ'ן, מרס 1994
- 169 שיחות בליובליאנה, 13-14 באוקטובר 1994
- 171 שיחות בליובליאנה, 16-17 בינואר 1995
- לקראת ביקורם בישראל של נשיא סלובניה, מילן קוצ'ן, ושר החוץ הסלובני, זורן תאלר
- 178 ו. ביקור רשמי של נשיא סלובניה מילן קוצ'ן בישראל,
- 179 16-17 במאי 1995

- 180 שיחת שר החוץ פרס עם נשיא סלובניה מילן קוצ'ץ, 16 במאי 1995
שיחת ראש הממשלה, יצחק רבין עם נשיא סלובניה, מילן קוצ'ץ,
- 182 17 במאי 1995
- 185 ז. שיחות פרדה, 13 בנובמבר 1995
- 185 שיחתי עם שר ההגנה של סלובניה, ילקו קאצין
- 186 שיחות פרדה מראשי הממשל
- נספח: הפרוטוקול על כינון יחסים דיפלומטיים בין ישראל לסלובניה,
- 189 28 באפריל 1992

פרק שלישי: סלובקיה

- 193 א. מבוא
- 194 מבט כללי לעבר תקופת שליחותי בסלובקיה
- 196 ב. מדיניות הפנים
- 197 מתוך שיחתי עם שר החוץ, יוזף מורבצ'יק, 23 בפברואר 1994
- 198 מתוך שיחתי עם הנשיא מיכאל קובץ, 28 באוגוסט 1995
- מתוך שיחתי עם פטר וייס, ראש המפלגה הסוציאליסטית (באופוזיציה),
- 199 8 בספטמבר 1995
- 200 ג. מדיניות החוץ
- מתוך שיחותי עם שר החוץ, פרופ' יוראי שנק, ועם מזכיר המדינה
- 201 לענייני חוץ, יוזף שסטק, 30 בדצמבר 1994
- 203 ד. סלובקיה, המזרח התיכון, איראן
- מתוך שיחתי עם פרנטישק דלהפולצ'יק, מנכ"ל משרד החוץ הסלובקי,
- 203 21 ביוני 1994
- מתוך שיחתי עם המנכ"ל לעניינים מדיניים, אמיל קחאר, לקראת
- 204 ביקורו בסלובקיה של עלי אכבר וליאטי, שר החוץ האיראני, 1 במרס 1995
- מתוך שיחתי עם מנכ"ל משרד החוץ הסלובקי, אמיל קחאר, על ביקורו
- 205 של שר החוץ האיראני, 9 במרס 1995
- 207 שיחתי עם מזכיר המדינה לענייני חוץ, יוזף שסטק, 10 באפריל, 1995
- 207 ה. ציוני דרך בקשרי ישראל-סלובקיה
- 208 הסכמי ישראל-סלובקיה
- 208 התחום המדיני
- 210 ביקורים הדדיים
- 211 המישור הכלכלי

211	מש"ב – המרכז לשיתוף פעולה בין-לאומי במשרד החוץ
211	בתחום האקדמי
213	בתחום החינוך
213	בתחום התרבות
214	תערוכות
215	בתחום המדע
215	בתחום הבריאות והרפואה
216	בתחום הביטחון
216	בתחום ההסברה
216	חגים ואירועים
220	השיחה עם סגנית ראש הממשלה, קתרינה טוטובה
221	ו. התפוצה היהודית בסלובקיה
222	ז. שיחות פרדה
	שיחת פרדה מנשיא הפרלמנט הסלובקי, איוון גשפרוביץ',
222	16 בנובמבר 1995
223	שיחת פרדה משר החוץ, יוראי שנק
225	שיחת פרדה מראש ממשלת סלובקיה, ולדימיר מצ'אר
227	שיחת פרדה מנשיא סלובקיה, מיכאל קובץ'
	מברק פרדה מאת סמנכ"ל האגף למזרח אירופה וחבר המדינות
	במשרד החוץ בירושלים, נתן מרון, עם סיום תפקידי בסלובניה
230	ובסלובקיה
	נספח: מכתב פרדה ממזכיר המדינה של משרד החוץ הסלובקי,
231	יוזף שסטק
232	אחרית דבר
236	מקורות וביבליוגרפיה
238	מפתח

פתח דבר

בקיץ 1993 מוניתי לתפקיד שגריר ישראל באוסטריה ובמוסדות האו"ם בווינה ולשגריר (לא־תושב) בסלובניה ובסלובקיה (שמקום מושבו בווינה). זה היה תפקידי האחרון לפני פרישתי לגמלאות מעבודתי במשרד החוץ, בשנת 1996, לאחר 42 שנות שירות דיפלומטי. לתפקידי זה קדמה תקופת שירותי כסמנכ"ל משרד החוץ וראש האגף לחבר המדינות, מזרח אירופה ומרכזה (1989–1993). במהלך תקופה זו חידשה ישראל את יחסיה הדיפלומטיים עם ארצות הגוש הקומוניסטי במזרח אירופה ובמרכזה וכוננה יחסים דיפלומטיים עם 15 הרפובליקות של ברית המועצות, אחרי התפרקותה, ולראשונה גם עם אלבניה. השיחות המדיניות שניהלנו בשנים 1989–1990 עם נציגי גרמניה המזרחית על האפשרות לכונן יחסים דיפלומטיים בינה לבין ישראל הוליכו לשיפור ניכר במדיניות גרמניה המזרחית כלפי ישראל, אך לא הוליכו לכינון יחסים דיפלומטיים ביניהן, מה גם שתהליך איחודן של שתי המדינות הגרמניות: גרמניה המזרחית עם גרמניה המערבית, קרב והלך.¹

את מינויי לשגריר באוסטריה קיבלתי בקורת רוח רבה. ראשית, מדינה זו לא הייתה זרה לי לגמרי. הכרתיה מביקורי בה כאשר נשלחתי לקיים שיחות עבודה עם נציגי משרד החוץ האוסטרי. אך בעיקר הייתי מודע לתולדותיה, לתרבותה ולספרותה ולכל אשר שמעתי וקראתי על אודותיהן. ידיעתי את השפה הגרמנית סייעה לי, גם אם לא שלטתי בה שליטה מלאה. שנית, בשל האתגרים המדיניים שעמדו בפנינו בשיקום ובפיתוח היחסים ההדדיים, בתום כהונתו של נשיא אוסטריה קורט ולדהיים (Kurt Waldheim, 1986–1992). תקופה זו התאפיינה במשבר חריף ביחסי ישראל–אוסטריה וביחסי הקונגרס היהודי העולמי עמה, שבאה לידי ביטוי, בין השאר, בהורדת הדרג הדיפלומטי הייצוגי של ישראל באוסטריה. זה היה בעקבות הגילויים על שירותו של ולדהיים כקצין בוורמכט

1 ראו על כך: יוסף גוברין, יחסי ישראל עם ארצות מזרח אירופה מעת ניתוקם בשנת 1967 עד יידושם בשנים 1989–1991, ירושלים: מאגנס, 2009, עמ' 133–175.

וביחידת SA² והכרזתו כ"אישיות בלתי רצויה" על ידי ארצות הברית ומדינות אחרות, צעד שמנע ממנו מלערוך ביקורים רשמיים בהרבה ארצות. כהונת מחליפו, הנשיא תומס קלסטיל (Thomas Klestil), פתחה תקופה חדשה שהתאפיינה בראש ובראשונה בהחזרת הדרג הייצוגי של ישראל באוסטריה לדרג של שגריר. פטר ארן שעד סוף כהונתו של ולדהיים נשא תואר של ממונה על שגרירות ישראל בווינה, הגיש את כתב האמנתו כשגריר ישראל באוסטריה, לנשיא קלסטיל. תקופה זו אף התאפיינה בפיתוח קשרי ידידות ושיתוף פעולה נרחב ומעמיק ביחסי ישראל והעולם היהודי עם אוסטריה. אלה באו לידי ביטוי בניהול דו-שיח מדיני רצוף, ובחתימה (לראשונה) על הסכמים בין שתי הארצות בתחומי הכלכלה, התרבות, המדע והביטחון ובחילופי ביקורים בדרג של שרים, לרבות ביקורי ראש הממשלה ונשיא אוסטריה בישראל, לראשונה בתולדות היחסים שבין שתי המדינות.

היו אירועים נוספים שהשפיעו על הגברת יחסי הידידות ושיתוף הפעולה בין אוסטריה לישראל. ראשית, קריסת המשטרים הקומוניסטיים במזרח אירופה (1989–1990) שהוליכה לקץ המלחמה הקרה בין הגוש המזרחי לבין הגוש המערבי. שנית, החתימה על "הצהרת העקרונות" באוסלו בין ישראל לבין אש"ף בספטמבר 1993. אתגרים מדיניים דומים, גם אם לא זהים, ציפו לנו אף בסלובניה ובסלובקיה. אלה התבטאו גם כן בפיתוח קשרי ידידות הדדיים ובשיתוף פעולה בכל התחומים האפשריים בשתי בירותיהן – ליובליאנה וברטיסלבה – גם אם פעילותנו לקידום נעשתה מווינה.

סלובניה שהייתה חלק מיוגוסלביה נפרדה ממנה והכריזה על עצמאותה בשנת 1991. זמן קצר לאחר מכן הכירה ישראל בעצמאותה ואף הייתה בין המדינות אשר שישבנו את קבלתה כחברה לאו"ם. ב-28 באפריל 1992 כוננה עמה ישראל יחסים דיפלומטיים. שגריר ישראל בווינה, פטר ארן, הואמן להיות השגריר הראשון של ישראל בסלובניה העצמאית, שמקום מושבו בווינה. כשנה לאחר מכן הוטלה עליי המשימה להגיש את כתב האמנתי לנשיא סלובניה כשגריר ישראל לארצו, ממקום מושבי בווינה. המשימה העיקרית הייתה לפתח את הקשרים ההדדיים על ידי קיום שיחות תכופות עם הגורמים הממשלתיים, הציבוריים והאקדמיים, ששאפו כמונו לפתח קשרי ידידות ושיתוף פעולה בין שתי ארצותינו, בכל המישורים האפשריים. צ'כוסלובקיה, אחרי "מהפכת הקטיפה" בשנת 1989, בתקופת נשיאותו של ואצלב האוול (Vaclav Havel), הייתה המדינה הראשונה בקרב גוש המדינות

2 SA – יחידה צבאית בשם Sturmabteilung, שהייתה אחראית לשילוחם של יהודי סלוניקי לאושוויץ במרס 1943 ולביצוע מעשי טבח בפרטיזנים ובאנשים חפים מפשע ביוגוסלביה. ולדהיים עצמו טען שלא ידע על כך.

הקומוניסטיות במזרח אירופה ובמרכזה שיזמה את חידוש יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל ב-9 בפברואר 1990, לאחר שניתקה אותם בעקבות מלחמת ששת הימים (יוני 1967), יחד עם יתר המדינות בגוש הקומוניסטי (למעט רומניה). בתוך זמן קצר נחנכה שגרירות ישראל בפראג על ידי השגריר אפרים טרי שפעל בה כחודשיים בתור ממונה זמני. אחריו מונה אלי לופז כממונה זמני שפעל במקום כשבעה חודשים. ואחריו הואמן יואל שר לשגרירה הראשון של ישראל בצ'כוסלובקיה, לאחר 23 שנות ניתוק ביניהן. טקס הגשת כתב האמנתו לנשיא האוול נערך ב-27 בנובמבר 1990. עם התפלגותה של צ'כוסלובקיה ב-1 בינואר 1993 לשתי מדינות עצמאיות – צ'כיה וסלובקיה – הכירה ישראל בעצמאות של שתיהן והייתה בין המדינות אשר שישבנו את קבלתן כחברות לאו"ם. שגריר ישראל בפראג, יואל שר, המשיך לייצג את ישראל בכל אחת משתי המדינות ממקום מושבו בפראג, עד לסיום תקופת שליחותו ושובו לארץ בקיץ 1993.

באותה שנה, 1990, במקביל לחידוש היחסים עם צ'כיה, כוננה ישראל יחסים דיפלומטיים גם עם סלובקיה. וכך, בצד מינויי לשגריר באוסטריה הואמנתי להיות שגריר ישראל בסלובקיה שמקום מושבו בווינה. כעבור פחות מעשור שנים יוצגה בה ישראל על ידי שגריר שמקום מושבו היה בארץ ורק בשנת 2006 נחנכה בבירתה, ברטיסלבה, שגרירות ישראלית קבועה. משימות רבות עמדו בפנינו עם כינון היחסים הדיפלומטיים עם סלובקיה, על בסיס התשתית של מערכת היחסים ההדדיים שהייתה כבר קיימת, במגמה לפתחם בכל המישורים האפשריים.³

רישומי על תקופת שליחותי כשגריר ישראל בשלוש הארצות האלו – אוסטריה, סלובניה וסלובקיה – נועדו לשקף פרק היסטורי שעיקרו הפעילות הדיפלומטית שלנו בכל אחת מהן בנפרד, כפי שנרשמו בתקופת שליחותי בארצות אלה מסוף אוגוסט 1993 ועד סוף נובמבר 1995. הפעילות תוארה בדיווחים השונים ובהערכות ששלחנו למשרד החוץ בירושלים, בעקבות השיחות התכופות שניהלתי במישור הנשיאותי, הממשלתי (ראש הממשלה ושריה: החוץ, החינוך, התרבות והמדע, הכלכלה, הביטחון, הפנים והתעשייה) והאקדמי. רישומים אלה אינם כוללים את פעילותנו במוסדות האו"ם בווינה: באבש"א – הארגון לביטחון ושיתוף פעולה באירופה, ואוניד"ו – ארגון האו"ם לפיתוח תעשייתי.

במשרדי החוץ של אוסטריה, סלובניה וסלובקיה התמקדו שיחותינו עם ראשי האגף למזרח תיכון, אסיה ואפריקה – שעמם ניהלתי בקביעות שיחות מדיניות תכופות וידידותיות על המצב המדיני באזורנו ובזירה הבין-לאומית, מתוך הערכה רבה אליהם – ועם ראשי האגפים לארגונים בין-לאומיים, למזרח אירופה, לפירוק

ובקרת נשק, לשיתוף פעולה בין-לאומי. בד בבד ניהלתי שיחות במישור הציבורי, הפרלמנטרי והתקשורתי, וכן עם עמיתיי השגרירים הזרים, ובמעקב יומיומי אחר מאמרים ופרשנויות שבתקשורת האוסטרית, הסלובנית והסלובקית, במיוחד על ענייני הפנים והחוץ בכל אחת משלוש המדינות.

כל אלה התרחשו על רקע שיחות השלום שהתנהלו בין ישראל לבין אש"ף. וכן, על רקע הנסיבות המדיניות החדשות – בענייני פנים וחוץ – ששררו באותה עת בכל אחת מן המדינות שאליהן הואמנתי ועל רקע היקף התפתחותם של קשרי ישראל עמן בתחומים המדיני, הכלכלי, התרבותי והמדעי, לרבות טיפוח קשרינו עם הקהילות היהודיות המקומיות, למען עידוד פעילותן החינוכית והתרבותית בקרב חברי הקהילה ולמען חיזוק מעמדן כלפי חוץ.

רישומיי וסקירותיי מצויים באוסף מסמכי הפרטיים שהפקדתי בארכיון המדינה. כולם מצויים גם בתיקים הרלוונטיים שבארכיון משרד החוץ השמורים בארכיון המדינה בירושלים. ברשימת המקורות שתובא בספרי זה יצוינו, בין השאר, שמותיהם ומספריהם של כל התיקים שעליהם הסתמכתי.

אחרית דבר

תקופת שליחותי בשלוש המדינות – אוסטריה, סלובניה וסלובקיה (1993–1995) – התרחשה על רקע מהפכים שהתחוללו בזירה הבין-לאומית, בזירת מזרח אירופה ומרכז ובמזרח התיכון (1989–1993), שהייתה להם השפעה ניכרת על מילוי תפקידינו ומשימותינו בשלושתן. ההשפעות העיקריות הן אלה:

1. בתום ה"מלחמה הקרה" שבין הגוש המזרחי לבין הגוש המערבי נוצרו תנאים לחיזוק תהליך השלום בעולם ולשיתוף פעולה הדרגתי בין הארצות שהשתייכו לשני הגושים בכל התחומים האפשריים. תנאים אלה, והשינויים שמנהיג ברית המועצות, מיכאיל גורבצ'וב, הנהיג במדינתנו ברוח ה"פרסטרויקה" ו"הגלסנוסט", הכשירו את הקרקע לחידוש יחסיהן הדיפלומטיים של ברית המועצות ושל מדינות הגוש הקומוניסטי במזרח אירופה עם ישראל, שאותם ניתקו (למעט רומניה) בעקבות מלחמת ששת הימים (יוני 1967). עם התפרקותה של ברית המועצות ל-15 רפובליקות עצמאיות כוננה ישראל יחסים דיפלומטיים עם כל אחת מהן בנפרד (1991–1992), ובעקבות זאת נוצר תהליך של שיתוף פעולה הדרגתי בינן לבין ישראל.

2. עם קריסת המשטרים הקומוניסטיים במזרח אירופה ובמרכזה ומעברם ההדרגתי למשטרים דמוקרטיים (1989–1992) גברה שאיפתם לפתח את קשריהם, ככל שהתאפשר, עם מדינות המערב ועם ישראל.

3. בד בבד כוננה ישראל בראשית שנות התשעים יחסים דיפלומטיים כמעט עם כל מדינות אפריקה, ולראשונה עם סין, הודו, הוותיקן, עם כל שש הרפובליקות העצמאיות של יוגוסלביה, ועם שתי המדינות העצמאיות, צ'כיה וסלובקיה, לאחר התפלגותה של צ'כוסלובקיה (שהייתה הראשונה מקרב מדינות מזרח אירופה שחידשה את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל, בראשית 1990), לשתי המדינות (1992).

4. בעקבות חתימת "הסכם אוסלו" בין ישראל לאש"ף (1993) כוננה ישראל יחסים דיפלומטיים עם ממלכת ירדן ופיתחה קשרים עם מרוקו, תוניסיה, עומאן, מאוריטניה וקטאר. מנהיגי העולם קידמו בברכה רבה את חתימת ההסכם,

וביניהם מנהיגי אוסטריה, סלובניה וסלובקיה. אוסטריה אף הביעה את נכונותה לקחת חלק פעיל בפיתוח הקשרים בין ישראל לפלסטינים במישור הביטורלי והטרילטרלי.

ככלל, יצוין כי חתימת ההסכם עוררה תקוות חדשות להשכנת שלום באזורנו וסיכויים טובים להשגתו.

5. במערכת יחסי ישראל-אוסטריה חלה התפתחות חשובה ביותר עם סיום כהונתו של קורט ולדהיים כנשיא אוסטריה ובחירתו של תומס קלסטיל במקומו. בעקבות חילופין אלה הוחזר לווינה השגריר הישראלי אשר נקרא לשוב לישראל בתקופת נשיאותו של ולדהיים. כמו כן נערכו חילופי ביקורים ושרים, לרבות ביקוריהם של ראש ממשלת אוסטריה ונשיאה בישראל, זו הפעם הראשונה בתולדות היחסים בין שתי המדינות. התפתחות נוספת ומשמעותית הייתה הצהרתו של ראש ממשלת אוסטריה, פרנץ ורניצקי, בפעם הראשונה בתולדות ארצו, שבה הודה על חלקה של אוסטריה בשואה שהתרחשה בה (בניגוד לתאוריה שהייתה קיימת עד אז, ולפיה אוסטריה הייתה הקורבן הראשון של גרמניה הנאצית) ונכונות ארצו לשאת באחריותה.

התפתחויות אלה חיזקו את קשרינו עם שלוש המדינות שאליהן הואמנת בקיץ 1993 (כמו עם מדינות אחרות באירופה, באסיה, באפריקה, באמריקה הלטינית, באוסטרליה וכמובן עם ארצות הברית). הדבר התבטא, בין השאר, בדו-שיח מדיני רצוף בכל הדרגים שניהלנו עם מנהיגי שלוש המדינות ונציגיהן על נושא השלום במזרח התיכון ועל פיתוחם המתמיד של קשרינו ההדדיים בתחומי הסחר והכלכלה, התרבות והמדע והאקדמיה. כן ניהלנו מסע הסברתי רב היקף על ישראל – על מדיניות החוץ שלה ועל הצורך להיאבק נגד האנטישמיות והמגמות להכחשת ממדי השואה – בארצותיהם. המשכנו לטפח את קשרינו גם עם הקהילות היהודיות המקומיות, להיאבק יחד עמן נגד גילויים אנטישמיים (אוסטריה, סלובקיה) ולפעול יחד עמן להנצחת זכרם של קורבנות השואה וחללי המרד היהודים נגד הכיבוש הנאצי (סלובקיה).

ככלל, בפעילותנו היומיומית מצאנו את כל הדלתות פתוחות לפנינו, בתחום המדיני, הכלכלי, התרבותי והמדעי, באוסטריה ובמדינות שזכו זה מקרוב לעצמאותן – סלובניה וסלובקיה – שהיו זקוקות לסיוע הישראלי בזירה הבין-לאומית והביטורלית.

עם סיום שליחותי בשלוש הארצות האלו חזיתי שהקשרים ההדדיים עמן ימשיכו להתפתח בכל התחומים האפשריים. סברתי שהדבר תלוי, כמובן, ביוזמות שינקטו שני הצדדים לשם המשך פיתוחם, העמקתם והרחבת היקפם. חשיבות רבה ייחסתי לדו-שיח המדיני, בכל הדרגים ובמיוחד בדרגים הגבוהים ביותר, מה

גם שאחת משלושתן (אוסטריה) נהייתה חברה באיחוד האירופי (1995) ושתיים האחרות (סלובניה וסלובקיה) הן בדרך להתקבל כחברות באיחוד האירופי, בעתיד הלא רחוק, ויחסן הידידותי לישראל בא ויבוא לידי ביטוי גם במישור זה.

מאז שדבריי אלה נכתבו, כסיכום לרישומי מתקופת שליחותי בשלוש הארצות – אוסטריה, סלובניה וסלובקיה – חלפו 20 שנים. במהלך שנים אלו התחלפו ממשלותיהן, ראשיהן ונשיאיהן (אחד מהם, נשיא אוסטריה, תומס קלסטיל, הלך לעולמו). גם הרכבי הקואליציות בפרלמנטים שלהם השתנו, לרבות צירופם של נציגי מפלגות ימניות קיצוניות להרכב הממשלתי. לכך הייתה גם השפעה ישירה על יחסי ישראל עמן.

באוסטריה, לדוגמה, עלה כוחה של מפלגת "החירות" הלאומנית בראשותו של יורג היידר, ובשנת 2000 צורפה מפלגתו לממשלה הקואליציונית האוסטרית. התפתחות זו התקבלה בביקורות קשות באירופה, ובעקבותיה החליטה ממשלת ישראל להחזיר לארץ את שגרירה בווינה, ושגרירות ישראל במקום נוהלה על ידי מיופה כוח. היחסים ההדדיים נפגעו. אם כי אוסטריה נהגה במדיניות מאוזנת כלפי ישראל. רק כעבור שלוש שנים וחצי (2013), בעקבות שיחות מדיניות ששרת החוץ של אוסטריה, ד"ר בניטה פרו-ולדנר, קיימה בירושלים עם שר החוץ של ישראל, מר סילבן שלום, הסכימה ישראל למנות שגריר חדש לאוסטריה והיחסים ההדדיים החלו לחזור למסלולם הרגיל.

בסלובניה לא חל כל שינוי משמעותי כלפי ישראל עם חילופי ממשלותיה ונשיאיה. בסלובקיה המשיכה המפלגה הימנית הלאומנית, בראשות יאן זלוטה, להיות חלק מן הממשלה הקואליציונית בשנים 1994–1998 ובשנים 2006–2010. גם ראשי ממשלותיה ונשיאיה התחלפו. אולם בתחום היחסים ההדדיים בין ישראל לסלובקיה לא חל כל שינוי לרעה. החל בשנת 2000 הואמן שגריר ישראל לסלובקיה ממקום מושבו בירושלים, ובשנת 2006 הוקמה לראשונה שגרירות ישראל בברטיסלבה.

סלובניה וסלובקיה התקבלו כחברות באיחוד האירופי בשנת 2004, ויחד עם אוסטריה הן נחשבות לידידותיות כלפי ישראל בארגון.

באשר לדימויה של ישראל בתקשורת המקומית בכל שלוש המדינות, על אף דיווחיה הביקורתיים על מדיניות ישראל בשטחי יהודה ושומרון והאשמתה בהכשלת המשא ומתן עם הרשות הפלסטינית למציאת פתרון לסכסוך הישראלי-פלסטיני בדרכי שלום, נמשכה הערכה רבה לישראל על הישגיה הכלכליים, התרבותיים והמדעיים, והובלט בה הרצון לשתף עמה פעולה בכל התחומים האפשריים.

וכך, הקשרים ההדדיים בין ישראל לבין שלוש הארצות – אוסטריה, סלובניה וסלובקיה – ממשיכים להתפתח בתחום המדיני, הכלכלי, התרבותי והמדעי, וכפי שסברתי בתום שליחותי בשלוש הארצות הללו, כך אני סבור גם עתה, שהפוטנציאל להמשך התפתחותם הוא גדול ושהדבר תלוי בשני הצדדים, אם וכיצד לנצל.

יוסף גוברין, ירושלים, דצמבר 2015